

ΔΙΑΤΙ ΕΜΕΙΝΑ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ

Διήγημα

Είχα φθάσει τὴν νύκτα εἰς τὴν νῆσον. Πρὸ δύο ἡδὴ ἐτῶν εἶχα τελειώσει τὰς σπουδὰς μου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ πρὸ μηνῶν τινῶν εἶχα ἀρχίσει τὴν ἐξάσκησιν τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος. Εἶπα ἐξάσκησιν, ἀλλὰ τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι ἡ σπάνις πελατῶν δὲν μοῦ παρεῖχε πολλὰς ἀφορμὰς πρὸς ἐπίδειξιν τῆς νομομαθείας μου, ἡ δ' ἔλλειψις ἐργασίας δὲν συνετέλει εἰς αὐξήσιν τοῦ μετρίου ἀνέκαθεν ἐνθουσιασμοῦ μου διὰ τὴν νομικὴν ἐπιστήμην. Ἐγείνα νομικὸς ὄχι ἐκ κλίσεως, ἀλλὰ κατὰ καθήκον, χαριζόμενος εἰς τοὺς γονεῖς μου. Ἡ κλίσις μου πικιδόθεν ἦτο διὰ τὸ στρατιωτικὸν στάδιον τὴν ἀνέπτυξε δ' ἔτι μᾶλλον μετέπειτα ὁ σχηματισμὸς τῆς πανεπιστημιακῆς φάλαγγος κατὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1862, — τὴν ἐθνοσωτήριον μεταπολίτευσιν, ὡς τὴν εἶχον βαπτίσει οἱ τότε δημαγωγοὶ μας. Ἐνεκα τῆς φάλαγγος παρημελήθησαν τὰ μαθήματα καὶ παρατάθη κατὰ δύο ὀλόκληρα ἔτη ἡ φοίτησίς μου εἰς τὸ Πανεπιστήμιον· ἀλλ' ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ ἔλαβα τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ νὰ προαχθῶ μέχρι τοῦ βαθμοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ, ἡ δὲ στολὴ μου, τὴν ὁποίαν εὐλαδῶς διετήρησα ἕκτοτε, ἐκέντα τὴν νεανικὴν μου φιλοτιμίαν περισσώτερον τοῦ δυσκόλως ἀποκτηθέντος διδακτορικοῦ διπλώματος.

Δὲν μὲ παρώρμησε μόνη ἡ στολὴ μου εἰς τὸ νὰ μεταβῶ ὅπου ἠγωνίζοντο οἱ ἀδελφοί μου. Δὲν διατιένομαι ὅτι ἤμην ἀπληλαγμένους πάσης ματαιότητος, ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι δὲν ἤμην χειρότερος τῶν πολλῶν ἡμελικῶν μου, ὅσων τότε ἠλέκτρισε τὰς ψυχὰς ἡ ἐξέγερσις τῆς πολυπαθοῦς νήσου. Πόσοι, καὶ χωρὶς νὰ ἔχωσι προηγούμενα φαλαγγιτικά, ἔδραμον ἐκεῖ, καὶ πόσοι διὰ τοῦ αἵματος τῶν ἐμαρτύρησαν τὴν ἀγνότητα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ των! Ὅποσδήποτε ὁμολογῶ ὅτι μ' ἐπηρέασεν ἡ συνάσθησις ὅτι ἤμην ἀξιοματικὸς. Ἐφантаζόμην ὅτι ἠδυνάμην, ὡς τοιοῦτος, νὰ φανῶ χρησιμώτερος. Ἄλλως ἤμην ὑγιής, ἄρτιος, εὐρωστος· συνειθίσας δὲ πικιδόθεν νὰ περιφέρωμαι ὡς κυνηγὸς εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἀττικῆς, ἐνόμιζον ὅτι ἤμην ἀρκούντως προητοιμασμένος διὰ ν' ἀνθῆξω εἰς τοὺς κόπους τοῦ ἐκεῖ βουνοπολέμου. Μόνη ἡ προσδοκία τῆς κκαπαθείας τῶν νυκτῶν μὲ ἀντῷχει ὀλίγον, ἀλλὰ, διὰ νὰ σκληραγωγηθῶ ἐκ προαιμίων, δὲν ἐκοιμήθην εἰς τὴν κλίνην μου ἐπὶ τρεῖς ἐβδομάδας πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου.

Κατεκλινόμην εἴτε ἐπὶ τῶν σανίδων τοῦωματιοῦ, εἴτε ἐπὶ τῶν πλακῶν τῆς ὑπαίθρου αὐλῆς μας. Τὸ πρᾶγμα κατ' ἀρχὰς δὲν ἦτο εὐχάριστον, βαθυμῆδὸν ὅμως συνείθισα καὶ ὅτε, ἐπὶ τέλους, ἐπεβίβάσθην εἰς τὸ μικρὸν μεγαλῶνον ἀτμόπλοιον, τὸ δοξασθὲν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ἐθεώρουν ἐμαυτὸν ἱκανὸν πρὸς πᾶσαν ἀνδραγαθίαν.

Τὸ ἱστορικὸν σκάφος μᾶς ἔφερεν εἰς τὰ βάθη σκοτεινῆς νυκτὸς ἐντὸς ὀρμίσκου, παρὰ τὰ μεσημβρινοδυτικὰ παράλια τῆς νήσου. Τὸ πρῶτ, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν ἐνόπλων νησιωτῶν, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐπερίμενον καὶ μᾶς ὑπεδέχθησαν ἀποβιθασθέντας, ἀνέβημεν εἰς κώμην κειμένην ὑψηλὰ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ. Ἐκεῖ εὗρίσκετο σῶμα ἐπαναστατῶν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν ἀκοιβῶς τοῦ ὀπλαρχηγοῦ, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔφερα συστατικὴν τοῦ θεοῦ μου. Ἦτο ἀρχαῖος φίλος τοῦ ὁ θεοῦ μου, φαίνεται δὲ ὅτι ἦσαν ἔνθερμοι αἱ ὑπὲρ ἐμοῦ συστάσεις. Προτοῦ ἀνοιξῆ τὴν σφραγισμένην ἐπιστολὴν ὁ καπετάνιος, (ἀποσιωπῶ τὸ πασίγνωστον ἄλλως ὄνομά του), ἔρριψεν ἐπὶ τῆς στολῆς μου βλέμμα λοξὸν ὑπὸ τὰς δασείας ὄφρες του. Δὲν εἶπε λέξιν, ἀλλ' ὅμως μ' ἐτάραξε τὸ βλέμμα ἐκεῖνο, — ἴσως διότι ἐπεξήγουν τὴν σημασίαν του τὰ ἐκφραστικώτερα βλέμματα τῶν περὶ ἐμὲ ὀπλιτῶν. Τὰ ἐνδύματά των οὐδὲν εἶχον τὸ κοινὸν πρὸς τὴν λαμπρότητα τῆς περιβολῆς μου.

Παρετήρουν τὸν ἀρχηγὸν ἐνῶ ἀνεγίνωσκε τὴν ἐπιστολὴν. Κανὲν διακριτικὸν σημεῖον δὲν τὸν ἐξεχώριζεν ἀπὸ τὰ παλληκάρια του. Ὡς ἐκεῖνοι, ἐφόρει καὶ αὐτὸς τὴν ζωγραφικὴν ἐγχώριον ἐνδυμασίαν, ἣτις οὔτε νέα ἦτο, οὔτε ὑπερμέτρως καθαρὰ, ἐνῶ ἡ στίλβουσα στολὴ μου...

Ἐν τούτοις ἀνεγίνωσκεν ὁ καπετάνιος τὴν ἐπιστολὴν, ὅλοι δὲ γύρω ἴσταντο σιωπῶντες. Ἡ στάσις των, αὐτὴ καὶ μόνη, καὶ ἡ σιωπὴ των ἐμαρτύρουν τὸ σέβας καὶ τὴν ὑποταγὴν των πρὸς τὸν ἀρχηγόν. Ἦτο μεγαλόσχημος, νευρώδης καὶ εὐκαμπτος. Ὁ λευκὸς του μύσταξ καὶ αἱ ρυτίδες τοῦ ἡλιοκκοῦς μετώπου του ἦσαν ἐνδείξεις τρανὰ τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας του, ἀλλὰ τὸ παράστημα καὶ αἱ κινήσεις του ἦσαν ἀνδρὸς νέου ἔτι καὶ ἀκαμίου. Οἱ ζωροὶ ὀφθαλμοὶ του ἔλαμπον ὑπὸ τὰς ψαράς ὄφρες του. Ἐπερίμενον μὲ αἴσθημα ὄχι ἀνόμοιον φόβου τὴν στιγμὴν,

ὄτε ἤθελε καὶ πάλιν στηλώσει τὸ βλέμμα του ἐπ' ἐμοῦ, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς.

Τὴν ἀνέγνωσεν ἐπὶ τέλους καὶ ἔστρεψε πρὸς ἐμὲ τὸ βλέμμα, ἀλλὰ βλέμμα ἡμερον καὶ φιλικόν, μὲ μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη.

— Καλῶς ἤλθες, μοῦ εἶπε. Ὁ θεῖος σου μοῦ γράφει ὅτι δὲν σοῦ λείπει ὄρεξις νὰ κακοπεράσῃς μαζὶ μας.

Ἀπεκρίθην φράσεις τινὰς ἐκ τῶν τετριμμένων. περὶ βωμοῦ τῆς πατρίδος, περὶ τελευταίας στραγόνος τοῦ αἵματός μου, καὶ τὰ παρόμοια. Λόγια, λόγια! Ἀλλὰ, κáιτοι φέρων στολὴν ἀξιωματικῶν, ἤμην διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ δικηγόρος μάλιστα — ἔστω καὶ ἄνευ πελατῶν.

Ὁ ἀρχηγὸς μὲ ἄφησε νὰ τελειώσω τὸ λογιδριόν μου.

— Βαστᾶς 'ς τὰ πόδια, μὲ ἠρώτησεν ἀφοῦ ἐτελείωσα. Καὶ χωρὶς νὰ περιμένῃ τὴν ἀπάντησίν μου: Ὅσον διὰ τὴν στολὴν σου, ἐξηκολούθησε, θὰ γείνη κουργέλια προτοῦ γυρίσῃς νὰ ἰδῇς!

Ἦτοιμαζόμεν νὰ εἶπω ὅτι προθύμως θὰ ἐνδυσθῶ ὡς τοὺς ἄλλους συστρατιώτας κ' ἐγώ, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασα.

— Σὲ διορίζω ὑπαπισπστήν μου, ἐπρόσθεσεν.

Ἐχαιρέτησα στρατιωτικῶς, ὡσάν νὰ ἐχαιρέτων τὸν φαλαγγάρχην εἰς τὴν πρὸ τοῦ Πανεπιστημίου πλατεῖαν. Ἐχάρην ἐνδομύχως διὰ τὸν διορισμόν μου, ἐδίσταζα δὲ κατ' ἐμαυτόν, εἰς τί νὰ τὸν ἀποδώσω: Εἰς τὸν φαλαγγιτικὸν βαθμόν μου, ἢ εἰς τὰς συστάσεις τοῦ θεῖου μου;

— Παιδιά, ἐξηκολούθησεν ὁ ἀρχηγὸς μὲ φωνὴν σοβαρωτέραν, πάρετε τὸν ὑπαπισπστήν νὰ ἡσυχάσῃ ὀλίγον, διότι τὸ ἀπόγευμα...θεὸς ἤξεύρει.

Τὰ παιδιά μὲ περιεκύκλωσαν φιλοφρόνως καὶ μὲ ὠδήγησαν εἰς καλύβην ἐκεῖ πλησίον, ὅπου μὲ ὑπεδέχθη μητρικῶς γραῖα χωρική. Ἦμην κατάκοπος, δὲν εἶχα κοιμηθῆ ὅλην τὴν νύκτα ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου. Ἀφῆκα ἐντὸς τῆς καλύβης τὸν σάκκον καὶ τὸ ὄπλον μου καὶ ἐξηπλώθην ὑπὸ τὴν σκιάν ἐλαίας.

Ἐκοιμώμην βαρέως ὅτε ἠσθάνθην τὸν βραχίονά μου σειόμενον ἐλαφρῶς. Ἦνοιξα τοὺς ὀφθαλμούς μὴ ἐνθουμούμενος ποῦ εὐρίσκαμαι. Γονατιστὸς ἐνώπιόν μου ὁ Μίρτος, ὁ μόνος ἐκ τῶν νησιωτῶν τοῦ ὁποίου ἐγνώριζα ἤδη τὸ ὄνομα, ἐμειδία σείων ἀκόμη τὸν βραχίονά μου. Δὲν ἤξεύρω πῶς καὶ διατί ἐφιλιώθην ἀμέσως καὶ διὰ μιᾶς μετὰ τοῦ Μίρτου. Αὐτὸς προπορευόμενος τῶν συντρόφων του μὲ εἶχεν ὠδηγήσει εἰς τὴν καλύβην, μοῦ εἶχε προμηθεύσει λιτὸν πρόγευμα, μοῦ εἶχε δεῖξει τὸ ἡμαλώτερον ἔδαφος ὑπὸ τὴν σκιερωτέραν ἐλαίαν, μοῦ εἶπε τὸ ὄνομά του καὶ ἐρωτήσας ἔμαθε τὸ ἰδικόν μου, ἐν ὀλίγοις, μ' ἔλαβε τρόπον τινά, ὑπὸ τὴν προστασίαν του. Ἐφαίνετο εἰσοσκαετῆς

μόλις, ἐνῶ ἐγὼ ἤμην κατὰ πέντε ἔτη πρεσβύτερος, — ἦτο ἄπλοῦς στρατιώτης, ἐγὼ δὲ ἀνθυπολοχαγὸς καὶ ὑπαπισπστής τοῦ ἀρχηγοῦ, — δὲν εἶχε ποτὲ ἀποδημήσει τῆς νήσου του, ἐνῶ ἐγὼ ἠρχόμεν ἐξ Ἀθηνῶν καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ Πανεπιστημίου· ἀλλ' ὅμως ἀντὶ τοῦ νὰ τὸν θεωρήσω ἢ μεταχειρισθῶ ὡς ὑποδεέστερον, εἰλικύσθην ἐκ τῆς πρώτης στιγμῆς πρὸς αὐτόν, ὡς ἐξ ἀδελφικοῦ αἰσθήματος. Μ' ἐγοήτευεν ἡ ἀφέλεια καὶ ἡ ἀγαθότης του.

— Κύριε Γεωργάκη, μοῦ εἶπε μειδιῶν, διαταγὴ τοῦ ἀρχηγοῦ· θὰ κινήσωμεν τώρα εὐθὺς.

— Διὰ ποῦ;

— Δὲν μὰς τὸ εἶπεν ἀκόμη.

Ἠγέρθην ἀμέσως καὶ ἐπορεύθην πρὸς τὴν καλύβην. Τὸ χωρίον ἦτο εἰς κίνησιν. Αἱ γυναῖκες εἰς τὰς θύρας τῶν οἰκίσκων ἀπεχαιρέτων τὰ παλλικάρια, βεδίζοντα ἀτάκτως τὸ ὄπλον ἐπ' ὤμου. Ἐντὸς τῆς ζώνης, μεταξὺ τῶν πιστολίων καὶ τῆς μαχαίρας των, ἔφερον τὰ ὀλίγα ἐφόδιά των. Ἐνόμισα καλὸν νὰ τοὺς μιμηθῶ, κατὰ τοῦτο τοῦλάχιστον, καὶ μετὰ βραχὺ μετὰ τοῦ Μίρτου συμβούλιον ἀφῆκα τὸν σάκκον μου εἰς τὰς χεῖρας τῆς γραίας χωρικής καὶ, προμηθευθεὶς ζώνην ἐγχώριον, τὴν ἔδεσα περὶ τὴν στολὴν μου καὶ ἔκρυφα εἰς τὰς πτυχὰς τῆς, παρὰ τὸ πολ'ῆκροτόν μου, ὀλίγον καπνὸν καὶ τέσσαρα πέντε παξιμάδια. Ὁ Μίρτος μοῦ ἔδειξε τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὴν συνάθροισιν τοῦ σώματος, καὶ ἀνελήφθη.

Ἄμα ἐξεθλὸν τοῦ χωρίου εἶδον τὸν ἀρχηγόν. Ἐκάθητο εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας ἐνὸς ἀνεμομύλου, τοῦ μόνου ἐκεῖ, ἀργοῦντος κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν. Κατὰ γῆς πλησίον του ἐκάθητο νεαροὺς νησιώτης. Ὁ ἄνθρωπος ἐφαίνοντο ὅτι ἦλθε δρομαῖος μακρόθεν. Ἦτο κατακόκκινος, ἐκράτει τὸ φέσι σου εἰς τὴν μίαν χεῖρα καὶ μὲ τὴν ἄλλην ἔτριβε τὴν κάθυρον ἔτι κόμην του. Προφανῶς αὐτὸς ἔφερε τὴν ἀγγελίαν, κατὰ συνέπειαν τῆς ὁποίας ἀνεχωροῦμεν. Οἱ ἡμίσεις περίπου τοῦ σώματος εἶχον κινήσει προπορευόμενοι, οἱ λοιποὶ ἐπερίμενον τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ περὶ τὸν μύλον. Ἐπλησίαζα ὅτε ὁ ἀρχηγὸς ἠγέρθη. Ἠγέρθη καὶ ὁ ἄλλος, ἢ δὲ στάσις του ἐμαρτύρει ὅτι ἦτο ἔτοιμος νὰ διανύσῃ καὶ πάλιν ὅσον δρόμον διέτρεξεν ἤδη ἐρχόμενος πρὸς ἡμᾶς.

— Μὰς ἔφερες τύχην, εἶπεν ὁ ἀρχηγὸς ἀποτεινόμενος πρὸς ἐμέ. Ἀκόμη δὲν ἤλθες καὶ θὰ ἰδῇς νὰ πέσῃ τουφέκι.

— Ἰδική μου ἡ τύχη, ἀρχηγέ, ἀπεκρίθην.

— Αὐτὸ θὰ φανῇ, ἂν εἶναι. Ἐμπρὸς λοιπόν! Ὑπαπισπστά, νὰ μείνῃς ὀπισθοφυλακή.

Ἐχαιρέτησα στρατιωτικῶς καὶ πάλιν, ἀπορῶν ὀλίγον διατί ἐτασσόμην ὀπίσω, καὶ μὲ τὸ ξίφος γυμνὸν ἔμεινα παρὰ τὸν μύλον, ἐνῶ διέβαινον ἔμπροσθέν μου οἱ στρατιῶται, ἀκολουθοῦντες τὸν ἀρχηγόν. Τοὺς ἐμέτρησα, ἦσαν ἐξή-

κοντα. Ἄλλοι τόσοι περίπου ἦσαν οἱ προπορευθέντες.

Ἄλλ' ὁ Μίρτος δὲν ἦτο μετὰ τῶν ἐξήκοντα. Ἐπερίμενα γὰρ τὸν ἴδω ἐρχόμενον, ἀλλὰ δὲν ἐφαινότο καὶ εἶχον ἤδη διέλθει ὅλοι οἱ ὀπλίται. Ἦμην ἄρτιος παραπλεύρως τοῦ μύλου. Ἀπέναντί μου, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, ἦσαν δύο οἰκίσκοι, οἱ τελευταῖοι τοῦ χωρίου. Ἐνθυμούμαι, — τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν ἡ θύρα καὶ τὰ παράθυρα ἦσαν κλειστά· εἰς τὸ κατώφλιον τῆς ἀνοικτῆς θύρας τοῦ ἄλλου ἐκάθητο χωρικός ὑπέργηρος, μὲ κατὰλευκον γενειάδα. Ἐφαινότο τυφλός. . . Μεταξὺ τῶν οἰκίσκων ὑπῆρχε διάστημα κενόν, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐφαινότο ὀπισθεν πυκνὸς ἐλαιών. Ἐξαφνα, εἰς τὰ βάθη ἐκεῖ, ἀναμέσον τῶν δένδρων εἶδα προχωροῦσας βραδέως δύο μορφὰς συνεσφιγμένας. Ἀνεγώρισα μακρόθεν τοῦ Μίρτου τὸ ἀνάστημα. Ἐκοῦται τὸ ὄπλον εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, καὶ διὰ τοῦ δεξιῦ βραχίονος ἐκράτει ἐνηγκαλισμένην γυναῖκα στηρίζουσαν τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ὄμου του. Ἐστρεψε πρὸς τὴν σύντροφόν του τὸ κεκλιμένον πρόσωπον, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ μὲ ἴδῃ. Ἄλλ' ἐφαινότο τόσον προσηλωμένοι ἀμοιβαίως, ὥστε καὶ ἂν ἐστρέφοντο πρὸς ἐμὲ δὲν θὰ μ' ἔβλεπον ἴσως. Ὅπισθεν ἐνὸς κορμοῦ ἐστάθησαν καὶ οἱ δύο. ὦ ! ἐκεῖ ἀντηλλάσσετε μυστικῶς ὁ μακρὸς, γλυκὺς, — γλυκὺς καὶ πικρὸς ἀσπασμὸς τοῦ ἀποχωρισμοῦ. Ἐπὶ τέλους αἱ δύο μορφαὶ προσέβηλον πέραν τοῦ κορμοῦ. Εἰς ἔτι ἀσπασμὸς, καὶ ἡ νέα φέρουσα τὴν ποδιὰν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἐκρύβη καὶ πάλιν ὀπισθεν τοῦ κορμοῦ Ὁ Μίρτος κατῆλε πρὸς ἐμὲ, τρέχων ἀνὰ μέσον τῶν δύο οἰκίσκων.

Ἐνόησεν ἄρα γὰρ ὁ Μίρτος ὅτι εἶχα ἴδει τὴν ἀποχαιρετισμὸν των; Τὸ πρόσωπόν του ἐξέφραζε τὴν συγκίνησιν ἢ ὁποῖα τὸν κατεῖχε. Δὲν εἶπε λέξιν. Ἀλλὰ κ' ἐγὼ οὔτε διὰ νέυματος οἰουδῆποτε οὔτε δι' ὑπαινιγμοῦ ὑπέδειξα ὅτι εἶχα ἀνακαλύψει τὸ μυστικόν του. Τί ἱερώτερον τοῦ πρώτου ἄγνωου νεανικοῦ ἔρωτος ! Ἐνῶ ἔβλεπα τοὺς δύο ἐκείνους ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων, ἡ ψυχὴ μου ἀνέτρεχεν ὀπίσω εἰς ἄλλαν σκηνὴν παρομοίαν. Ἀνεπόλουν τοὺς πρώτους παλμούς τῆς καρδίας μου. Καὶ οἱ δύο δὲν εἶχομεν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἄρεξιν δι' ὁμιλίαν· ἠκολουθήσαμεν σιωπῶντες τοὺς τελευταίους στρατιώτας τῆς ὀπισθοφυλακῆς.

Ἦτο ἡμέρα ὠραία. Ὁ δροσερὸς ἄνεμος ἐμετρίαζεν ἐκεῖ, ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων, τὴν θερμὴν τοῦ θερινοῦ ἡλίου. Κατ' ἀρχὰς ἡ ἀτραπὸς ἠκολούθει τὴν ὄρεον βουνοῦ κατοφεροῦς, ἀπολήγοντος καθεύως πρὸς τὴν θάλασσαν. Πεύκα πυκνὰ ἐκατέρωθεν, ἀναδίδοντα τὸ ὑγιεινὸν ἄρωμά των, ἐψιθύριζον ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου. Τὰ πεύκα, βαθυμῆδον ἀραιούμενα, ἔπαυσαν ὀλοτελῶς μετὰ τινὰ

ὦραν καὶ ἡ ἀτραπὸς, στρέφουσα πρὸς τὰ δεξιὰ, παρηκολούθει ἐκεῖθεν τὴν παραλίαν ἐπὶ βράχων γυμνῶν. Οἱ βράχοι ἦσαν τόσον ἀπόκηρνοι καὶ εἰς τόσον ὕψος ὑπεράνω τῆς θαλάσσης, ὥστε ἡ προσοχὴ μου ὀλόκληρος συνεκεντροῦτο εἰς τὸ πῶς νὰ μὴ ὀλισθήσω καὶ κατακρημισθῶ. Μοῦ ὄφρηι ἡ τοιαύτη προσοχὴ καὶ τὴν τέρψιν τῆς ὠραίας ἐκεῖθεν θέας. Ἦτο δὲ πράγματι ὠραία ἡ θεὰ ἐπὶ τῆς ἀπεράντου θαλάσσης ἐξ ἐνός, καὶ ἐξ ἄλλου ἐπὶ τῶν βουνῶν τῶν περικλειόντων τὴν στενὴν κοιλάδα, πρὸς τὴν ὁποῖαν κατεβαίνομεν.

Ὁ Μίρτος ἐβάδιζε πλησίον μου. Ἡ σιωπὴ μας εἶχε λυθῆ ἐπὶ τέλους, ἀλλ' ἡ συνδιάλεξις δὲν διεξήγετο μετὰ πολλῆς ζωηρότητος ἐκατέρωθεν, ἄλλως δὲν ἦτο καὶ εὐκόλος ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τοῦ ἐδάφους. Περιηριζέτο κυρίως εἰς ἐρωταποκρίσεις περὶ τῶν μερῶν, τὰ ὁποῖα διηροχόμεθα, καὶ περὶ ἐπεισοδίων πολεμικῶν συνεχόμενων μετ' αὐτῶν. Περὶ ἀναμνήσεων τρυφερῶν καὶ ἀποχαιρετισμῶν ἐρωτικῶν οὔτε λόγος.

Εἰς νέαν καμπὴν τῆς ἀτραποῦ ἡ κατάβασις ἔγεινεν ἀποτομωτέρα καὶ ὁ Μίρτος μοῦ ἔδειξε κάτω, παρὰ τὸν αἰγιαλόν, μικρὸν ἐρημοκλήσιον λευκάζον ἀναμέσον τῶν δένδρων, μοῦ ἀνήγγειλε δὲ ὅτι ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων ἐκείνων θὰ εὔρωμεν πηγὴν δροσερὰν. Ἀγγελμα εὐφρόσυνον καὶ χαροποιόν ! Ἐδίψων φεβερὰ ! Τὸ παστὸν χοιρινὸν κρέας, τὸ ὁποῖον εἶχα φάγει τὸ πρῶτ' εἰς τὴν καλύβην, καὶ τὰ παξιμάδια μου τὰ καταβροχθισθέντα καθ' ὄδον, ἦσαν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἱκανὰ πρὸς ἀνάπτυξιν δίψης, μοῦ τὴν ἐξηρέθισαν δ' ἔτι μᾶλλον ὁ μακρὸς δρόμος καὶ ὁ ἥλιος, ὅστις δὲν εἶχεν εἰσέτι κρυβῆ ὀπισθεν τῶν ἀπέναντι βουνῶν. Ἀντεῖχα εἰσέτι εἰς τὸν κάματον, ἀλλ' ἡ δίψα μ' ἐβασάνιζεν. Ἐνόμιζα ὅτι θὰ τὴν διασκεδάσω καπνίζων, ἀλλὰ δὲν ἀντικαθιστῆ ὁ καπνὸς τὸ νερόν. Μὲ ὑψρνανεν ἡ προσδοκία ὅτι θὰ δροσισθῶ κάτω ἐκεῖ ὑπὸ τὰ δένδρα, πρὸς τὰ ὁποῖα ἐπλησιάζομεν. Ἄνωθεν ἔβλεπα ὀλόκληρον τὸ τῶμα μας καταβαίνον ὀρισειδῶς πρὸς τὴν αἰγιαλόν. Οἱ πρῶτοι τῶν προπορευομένων προσήγγιζον εἰς τὴν στενὴν ἐπίπεδον κοιλάδα. Ὀλίγα ἔτι λεπτὰ καὶ θὰ εἴμεθα καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων. Ἡ πηγὴ δὲν ἦτο φόβος νὰ στερεύσῃ, ὁ Μίρτος μὲ καθήσυχασεν ὡς πρὸς τὸ πῶς ἔτρεχεν ἀφθόνως καὶ διαρκῶς. Ἀπῆλθον ἐκ τῶν προτέσων τὴν προσδοκουμένην τέρψιν τῆς ἀναψυχῆς κάτω ἐκεῖ, παρὰ τὴν πηγὴν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων.

Αἶφνης ἐκ τῆς βίβης τοῦ ἀπέναντι καταφύτου βουνοῦ τρεῖς ἄνδρες ἐφάνησαν τρέχοντες πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς κοιλάδος. Ἐκείνων τὰς χεῖρας καὶ ἐφώναζον. Ἦκουα τὰς φωνὰς των, ἀλλὰ δὲν διέκρινα τί λέγουν. Οἱ πρῶτοι ἐκ τοῦ σώματός μας ἔτρεξαν πρὸς συνάντησίν των. Ὀλόκληρος ἡ μακρὰ μας στήλη ἐπέσπευσε τὸ βῆμα διὰ τῶν ἐλιν-

μῶν τῆς κρημνώδους ἀτραποῦ, καὶ ἐθάδιζα σπεύδων κ' ἐγὼ τελευταῖος μετὰ τοῦ Μίρτου.

— Τί συμβαίνει, τὸν ἠρώτησα.

— Κάτι τρέχει, ἀπεκρίθη λακωνικῶς.

Τὸ ἔβλεπα κ' ἐγὼ ὅτι κάτι τρέχει, ἀλλὰ τί; Δὲν ἦτο καιρὸς ἐπεξηγήσεων ἐνῶ ἐθάδιζομεν τροχάδην πηδῶντες ἐπὶ τῶν βράχων, ἄλλως δὲ ἦτο πρόδηλον ὅτι δὲν ἐκέρδιζα πολὺ ἐσωτῶν πρὸ τοῦ φθάσωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ πρὶν ἢ εἶτι φθάσωμεν εἶδα τοὺς πρὸ ἡμῶν ἀφιχθέντας εἰς κίνησιν πάλιν. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ ἀνέβαινε ἤδη πρὸς τὸ ἀπέναντι βουνὸν καὶ ἀνέβαινε μετὰ βίας. Ἡ πρώτη μου σκέψις ἦτο ὅτι δὲν ἔλαβον ἐκεῖνοι καιρὸν ν' ἀναπνεύσωσι. Μὴ πάθωμεν τὸ αὐτὸ καὶ ἡμεῖς; Καὶ τότε; Οὔτε ἀναψυχή, οὔτε ἀνάπαυσις, οὔτε νερὸν ἐκ τῆς πηγῆς! Καὶ ἐδίψων, ὦ! πῶς ἐδίψων.

Ὅτε καὶ ἡμεῖς τελευταῖοι ἐφθάσαμεν τρέχοντες ὑπὸ τὰ δένδρα, ὁ ἀρχηγὸς ὄρθιος ἐμπροσθεν τῆς πύλης τῆς ἐκκλησίας συνωμίλει μυστικῶς με τοὺς τρεῖς νεοελθόντας. Ἐκ τῶν χειρονομιῶν του ἐφαίνετο ὅτι τοὺς ὠδήγει πῶθεν καὶ πῶς καὶ ποῦ νὰ διευθυνθῶσιν. Οἱ τρεῖς (ἄνευ στρατιωτικῶν χαιρετισμῶν) ἀνεχώρησαν δρομαῖοι διὰ τοῦ μέσου τῆς κοιλάδος, ἐνῶ ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ μας ἀνέβαινε τὸ βουνὸν παραλλήλως πρὸς τὴν παραλίαν. Τὸ τί τρέχει δὲν ἠδυνήθηκα καὶ τότε νὰ τὸ ἐννοήσω.

Ὁ καπετάνιος ἐστράφη πρὸς ἡμᾶς.

— Παιδιά, ἐφώνησε διὰ φωνῆς βροντώδους, ἐνῶ οἱ στρατιῶται προχωροῦντες συνεσφίγγοντο περὶ αὐτὸν ἡμικυκλικῶς. Παιδιά, ἂν δὲν τρέξωμεν θὰ μᾶς πιάσῃ ὁ ἐχθρὸς τὰ στενά. Ἐμπρός, παιδιά! Θὰ ξεδιψάσετε 'ς τὸ ποτάμι ἐκεῖ. Ἐμπρός!

Καὶ ἐξεκίνησεν ἀμέσως. Τὸν ἠκολουθήσαμεν ῥυθμιζόντες τὸ βῆμα κατὰ τὸ ἰδικόν του. Δὲν ἐγνώριζα περὶ τίνων στενῶν πρόκειται. Ἀλλ' ὁ καπετάνιος ἀπετεινέτο πρὸς τοὺς νησιώτας του, οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον ἀνάγκην ἐπεξηγήσεων διὰ νὰ τὸν ἐννοήσωσιν. Ἐν μόνον ἐγὼ ἐπρόφθασα νὰ ἐννοήσω, ὅτι θὰ εὔρωμεν ἐκεῖ ποταμὸν. Ἐκ δὲ τῆς ταχύτητος τῆς πορείας ὑπέθεσα ὅτι ἡ ὑπόσχεσις τοῦ ἀρχηγοῦ θὰ ἐκπληρωθῇ ἐντὸς ὀλίγου, μετὰ δρόμον ἔχι μακρόν. Ἐμπρὸς λοιπὸν κ' ἐγὼ! Ἔστρεψα ὀλίγον τὰ βλέμματα ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ, διὰ νὰ ἴδω τοῦλάχιστον τὴν πηγὴν ὅπου ἤλπιζον νὰ δροσιθῶ, ἀλλὰ δὲν τὴν εἶδα. Ἐκεῖτο, φαίνεται, ὅπισθεν τῆς ἐκκλησίας. Ὑπομονή! Θ' ἀποζημιωθῶ εἰς τὸ ποτάμι μετ' ὀλίγον. Ἐμπρός!

Τὸ τί σημαίνει ἡ λέξις κούρασις, τὸ ἠσθάνθηκα, καθ' ὅλην τοῦ πράγματος τὴν ἔκτασιν, κατὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ βουνοῦ ἐκεῖνου. Οἱ ἄλλοι ἐθάδιζον ὅλοι ἀκμαῖοι, ὡσὰν νὰ εἶχε τότε μόνον ἀρχίσει ἡ πορεία. Ἦρκει νὰ ὑψώσω τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ

τοὺς ἴδω ἀναβαίνοντας, ἐλαφροὺς ὅλους καὶ ζωηροὺς. Καὶ χωρὶς νὰ ὑψώσω τὴν κεφαλὴν, ἔβλεπα τανυομένας τὰς εὐρώστους κνήμας τῶν ἀμέσως πρὸ ἐμοῦ βαδιζόντων. Ἐτάνυον κ' ἐγὼ τὰς ἰδικὰς μου, ἀλλὰ τὸ βουνὸν μοῦ ἐφαίνετο ἀτελειώτον. Μ' ἐκέντα πρὸς τὰ ἐμπρὸς αἰσθημα φιλοτιμίας. Μοῦ ἤρχετο ποῦ καὶ ποῦ εἰς τὸν νοῦν ἡ σκέψις: μὴ ὁ ἀρχηγὸς μ' ἔταξεν εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν, προνοήσας ὅτι δὲν θὰ δυνηθῶ ν' ἀνθεξῶ εἰς τὸν κόπον τῆς πορείας. Ἀλλὰ πῶς νὰ μείνω ὀπίσω ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἐπήγαινον ἐμπρός; ἡσχυνόμην νὰ φανῶ ἀσθενέστερός των. Ὁ Μίρτος μόνος εὐρίσκειτο ὅπισθόν μου. Δὲν ἐφαίνετο κουρασμένος ἐκεῖνος, ἀλλ' ἔμμενε πάντοτε τελευταῖος. Μὴ μοῦ τὸν ἔταξε καὶ αὐτὸν ὁ καπετάνιος ἐπίτηδες ὡς ἐπίκουρον, — ὑπασπιστὴν τοῦ ὑπασπιστοῦ!

Καθόσον ἀνέβαινον ἡσθάνομην τὰς δυνάμεις μου ἐκλειπούσας. Μετὰ τὴν κακοπάθειαν τῆς νυκτὸς εἶχα ἤδη περιπατήσει ἐπὶ τέσσαρας ὥρας. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι μέχρι τῆς ἐκκλησίας κατεβαίνομεν, ἀλλὰ μὴ καὶ ὁ κατήφορος δὲν καταπονεῖ τὰς κνήμας; Δὲν εἶχα φάγει τίποτε θρεπτικὸν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, δὲν εἶχα πῖει, — τοῦτο πρὸ πάντων ἦτο τὸ δεινόν, — δὲν εἶχα πῖει. Μοῦ ἔκαεν ὁ λάρυγξ, ἡ γλωσσά μου ἦτο ξηρὰ, καὶ με περιέρρεεν ὁ ἰδρὼς, καὶ ἐθάδιζα ἀσθμαίνων, καὶ ἐκυρίευσεν τὴν ψυχὴν μου ἡ ἐπιθυμία νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου. Ἐφρανταζόμενα ὅτι ἐκ τῆς κορυφῆς ἡ κατάβασις εἰς τὸν ποταμὸν θὰ ἦτο ταχεῖα καὶ εὐκολοῦ καὶ ἤλπιζον ὅτι τέρμα τῆς πορείας θὰ ἦτο ἡ ὄχθη τοῦ ποταμοῦ ἐκεῖνου. Ἀλλ' ἡ κορυφὴ δὲν ἐφαίνετο. Ἐλησμόνουν κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην καὶ ἐπανάστασιν καὶ ἐχθροὺς καὶ βωμὸν τῆς πατριδος, δὲν με ἔμελλε οὔτε διὰ τὸν Μίρτον, οὔτε διὰ τοὺς ἔρωτάς του. Ἐν μόνον ἐσεκεπτόμην: πότε θὰ εὔρω ὑπὸ τοὺς πόδας μου ἔδαφος ὁμαλὸν καὶ πότε θὰ ἴδω ἐκ τῆς κορυφῆς τὸν ποταμὸν, ὅπου ὁ ἀρχηγὸς μᾶς ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ξεδιψάσωμεν.

Ἐπὶ τέλους ἐφθάσαμεν εἰς τὴν κορυφὴν.

Δὲν εἶχεν εἰσέτι παύσει ἡ ἀνάβασις, ὅτε ἀντήχησαν δύο τρεῖς τουφεκισμοὶ πλησίον ἐκεῖ καὶ φωναὶ συγχρόνως ἄγριαι, καὶ πάλιν τουφεκισμοὶ πυκνότεροι καὶ κραυγαί, — ταῦτοχρόνως δὲ, ἀλλ' ἐξ ἀποστάσεως μεγαλειτέρας, ἄλλαι φωναὶ καὶ ἄλλοι τουφεκισμοί.

— Πόλεμος, πόλεμος, ἀνέκοιζεν ὁ Μίρτος, καὶ ταχύνας τὸ βῆμα ἔτρεξε πρὸ ἐμοῦ.

Τὸν ἠκολούθησα τρέχων κ' ἐγὼ.

Πρώτην τότε φοράν ἤκουα πυροβολισμοὺς εἰς μάχην. Ἐγνώριζα ὅτι οἱ πολεμισταὶ μας, καθὼς οἱ ἥρωες τοῦ Ὀμήρου, ἀντήλλασσον ὕβρεις προτοῦ ἔλθουν εἰς χεῖρας, ἀλλὰ δὲν ἐφρανταζόμενα πόσον αἰ τοιαῦται βροντώδεις προκλήσεις ἐξάπτουν τὰ πάθη καὶ ἀνάπτουν τὸ αἷμα. Με κα-

τέλαθε κ' ἐμὲ ὁ ἐνθουσιασμός, ὁ κατέχων τοὺς ἐκεῖ μαχομένους. Ἐλησμόνησα διὰ μιᾶς τὸν κάματόν μου καὶ ἔτρεχα κ' ἐγὼ ἀνά μέσον τῶν πεύκων, τὰ ὅποια μ' ἐμπόδιζον νὰ ἴδω πόθεν ἔπιπτον οἱ τουφεκισμοί, καὶ ἐκραύγαζα κ' ἐγὼ κραυγὰς ἀνάρθρους καὶ ἀγρίας.

Τὸ βουνόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εὐοισκόμεθα, ἐχωρίζετο ἐκ τοῦ ἀπέναντι βουνοῦ διὰ φάραγγος βαθυτάτης καὶ στενῆς, τόσον πολὺ στενῆς πρὸς τὰ ἐνδότερα, ὥστε κάτω εἰς τὸ βῆθος τῆς δὲν ὑπάρχει πάντοτε ἐκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ, ὅστις τὴν διατρέχει, χωρὸς ἰκανὸς διὰ τὴν ἀτραπὸν, καὶ οἱ διαβάται ἀναγκάζονται, ἐν ἁλλείψει γεφύρας, νὰ ἀκολουθῶσι συχνάκις τὸν δρόμον τῶν ἐντὸς τῆς κοίτης αὐτῆς τοῦ ποταμοῦ. Εἰς τὰ ἄλλα τῆς ὁμοῦ πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης, ἐκεῖ δηλαδὴ ὅπου εὐρισκόμεθα, ἡ φάραγξ εὐρύνεται, λαμβάνουσα διαστάσεις στενῆς κοιλάδος· ἡ φάραγξ αὕτη εἶναι ἡ κλεῖς τῆς ὀρεινῆς ἐπαρχίας τῆς νήσου, ἡ δὲ κατάληψις τῆς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἤθελεν εἶναι τραῦμα καίριον, ἴσως θανατηφόρον. Κατὰ τοῦ κινδύνου τούτου ἡμυνόμεθα. Ἡ ληφθεῖσα τὸ πρῶτὴ πληροφορία ἦτο ὅτι στόλος ἐχθρικός ἐφάνη πλέων πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς νήσου. Οἱ τρεῖς ἀγγελιαφόροι εἰς τὸ ἐρημοκλήσιον ἔφερον τὴν εἰδήσιν τοῦ ἀποβιβάσμου σώματος ἐχθρικοῦ. Εὐτυχῶς ἐπροσθάσαμεν νὰ καταλάβωμεν ἡμεῖς τὸ ἀριστερόθεν βουνόν, ἀλλὰ τὸ δεξιόθεν κατεῖχετο ἤδη ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Διὰ νὰ τὸν ἐκδιώξωμεν ἐκεῖθεν ἀπητείτο νὰ προσβληθῆ καὶ ἐξ ὀπισθεν. Ἐν τούτοις ἡ ἐγκαίριος ἀφίξις μας ἀπεσόθει τὸν ἄμμεσον κίνδυνον. Ἡ στρατηγικὴ αὕτη ἐξήγησις ἦτο, νομίζω, ἀναγκαῖα ὅπως ἐνοήσωσι τὰ διατρέξαντα ὅσοι τῶν νομομαθῶν συναδέλφων μου, τῶν ἐχόντων ἢ μὴ φαλαγγιτικὰς παραδόσεις, ἀναγνώσωσι τὰς σελίδας ταύτας, δελεασθέντες ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῶν.

Πῶς εὐρέσθην κ' ἐγὼ εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν πολεμιστῶν, ἐπὶ πόσῃν ὄραν ἔμεινα γεμίζων καὶ κενόνων τὸ ὄπλον μου, εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰ ἐνθυμηθῶ ἀκριβῶς. Ἐκεῖ, εἰς τὴν ἄκραν τοῦ βουνοῦ, βράχοι ἐσπαρμένοι ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ ὄροπέδιου μετεσχημάτιζον αὐτὸ εἰς εἶδος φουρίου κυκλωπειοῦ. Αἱ ὑπερμεγέθεις πέτραι ἐχρησίμευον ὡς προμαχώνας ἢ μετερίζια. Ὅπισθεν αὐτῶν προφυλαττόμενοι οἱ πολεμισταὶ ἐγέμιζον τὰ ὄπλα καὶ ἔπειτα προβάλλοντες τὴν κεφαλὴν ἐτουφεκίζον. Τὸ ἀπέναντι ὕψωμα δὲν εἶχε βράχους, ἀλλὰ τὰ δένδρα ἐκεῖ ἦσαν πυκνότερα, καὶ ὀπισθεν αὐτῶν ἐπροφυλάττοντο οἱ ἀντίπαλοί μας. Ὅλα ταῦτα μένουσι εἰς τὴν μνήμην μου, ὡς ἀνάμνησις ὀνείρου. Ἐν μόνον ἐνθυμοῦμαι ζωηρῶς: τὸν ποταμὸν κάτω εἰς τὴν κοιλάδα. Τὸν ἔβλεπα πλαγίως ὀπισθεν τοῦ βράχου ὅστις μ' ἐπροφύλαττε. Ἐτρεχον τὰ νερά του,

ἀφρίζοντα ὅπου τὸ ρεῦμα εὕρισκε πρόσκομμα ἐπὶ τῆς βραχώδους κοίτης. Ἡ θέα τῶν μ' ἐταντάλιζε. Εἰς ἐκεῖνα προσήλωνα τὰ βλέμματα καὶ γεμίζων καὶ κενόνων τὸ ὄπλον, τὸν νοῦν μου εἶχα διαρκῶς ἐκεῖ κάτω. Ἦθελα νὰ καταβῶ, νὰ πῶ, νὰ κορέσω τὴν δίψαν μου. Δὲν ἐσκεπτόμην ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι γύρω μου εἶχον βυδίσαι ὅσον κ' ἐγὼ χωρὶς ν' ἀναπνεύσωσι. Καὶ οἱ ἄλλοι ἐκραύγαζον πολεμοῦντες, καὶ ἔσχιζον τὰ φυσέκια διὰ τῶν ὀδόντων, καὶ εἶχον τὰ χεῖλη μαῦρα ἐκ τῆς πυρίτιδος. Ἡ γλωσσά των θά ἦτο ξηρὰ ὡς ἡ ἰδική μου καὶ ὁ λάρυγξ των ἐπίσης φλογισμένος, καὶ ὅμως ἀντεῖχον εἰς τὴν δίψαν ἐκεῖνοι καὶ δὲν ἐζήτουν νὰ καταβῶσι κάτω εἰς τὸ ρεῦμα. Δὲν τὰ ἐσκεπτόμην αὐτά. Δὲν ἐσκεπτόμην τίποτε, παρ' ἐκτὸς ὅτι διψῶ. Ἦτο εἶδος παραφροσύνης. Ἦμην ἔξω ἑαυτοῦ. Ἐπὶ τέλους δὲν ἠδυνήθην ν' ἀνθέξω περισσύτερον εἰς τὴν πειρασμόν, ὅστις μ' ἐκυρίευσεν, καὶ στραφεὶς ὀπίσω ἐπλησίασα τὸν ἀρχηγόν.

Ἐκάθητο ὀπισθεν ἐνὸς βράχου ἀτενίζων ὑψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανόν, πρὸς τὰ ὀπισθεν τοῦ ἀπέναντι ἡμῶν βουνοῦ. Ἦτο σύνοφρος. Ἐπρόδιδε ἀνησυχίαν ἢ ἔλφρασις τοῦ βλέμματός του καὶ αἰσπασμοδικαὶ κινήσεις τῆς ἀριστερᾶς του, διὰ τῆς ὁποίας ἔτιλλε τὰς τρίχας τοῦ μύστακός του, ὡς ἂν ἤθελε νὰ τὰς ἐκριζώσῃ.

Ἐστρεψε πρὸς ἐμὲ τοὺς ὀφθαλμούς. Ἐὰν ἠδυνάμην κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν νὰ σκεφθῶ τι, ἤθελα ἐνοήσῃ ὅτι ὁ στρατηγὸς πᾶν ἄλλο εἶχε κατὰ νοῦν ἢ τὰς συστάσεις τοῦ θεοῦ μου.

— Τί θέλεις; ἠρώτησεν ἀνυπομόνως.

— Στρατηγέ, τὴν ἄδειαν νὰ καταβῶ ἔς τὸ ποτάμι.

— Νὰ κάμῃς τί;

— Διψῶ.

Ὁ καπετάνιος μὲ παρετήρησεν ἀπορῶν. Τὸν ἐξέπληξεν ἄρα γε ἡ αἰτησίς μου, ἢ ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου μου;

— Δὲν εἶναι ἀκόμη ὦρα, εἶπεν ἄνευ ὀργῆς.

Πρόσμηνε.

— Δὲν ἠμπορῶ νὰ προσμείνω, ἀπεκρίθην ὑψῶν τὴν φωνήν.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ γέροντος ἤστραψαν. Ἠγέρθη διὰ μιᾶς καὶ ἡ δεξιὰ του κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ ἐχειριδίου εἰς τὴν ζώνην του. Τί θὰ συνέβαινε τότε δὲν τολμῶ οὔτε νὰ τὸ φαντασθῶ. Ἦτο ὄργισμένος ἐκεῖνος κ' ἐγὼ ἤμην ἔξω φρενῶν. Ἄλλ' αἴφνης ἡ φυσιογνωμία του μετεβλήθη. Δὲν ἔβλεπεν ἐμὲ. Ἐπερᾶνω τῆς κεφαλῆς μου τὸ βλέμμα του προσηλοῦτο εἰς τὸν οὐρανόν, — προσηλοῦτο μετὰ τόσης ἐντάσεως, ὥστε ἀπορῶν ἐστράφη κ' ἐγὼ πρὸς τὰ ὀπίσω, ἀκολουθῶν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν διεύθυνσιν τοῦ βλέμματός του ἀρχηγοῦ. Δὲν ἔβλεπα τίποτε, ἐκτὸς τοῦ καθαροῦ οὐρανοῦ λαμβάνοντος πρὸς ἀνατολὰς χροῶμα ρο-

δόχρουν, ὑπὸ τὰς ἀκτίνας τοῦ δύνοντος ἡλίου. Ἐπὶ τέλους μ' ἐφάνη ὅτι διέκρινα μακρὸν πτηνὸν καὶ γραμμὴν ὑπ' αὐτὸ κυματίζουσαν. Ἦτο ὄφης; ἦτο ταινία; ἔβλεπα μετὰ προσοχῆς, προσπαθὼν νὰ διακρίνω τί ἦτο.

— Παιδιά, ἐφώνηξε βροντωδῶς ὁ ἀρχηγός. Θέλω πέντε ἀπὸ σᾶς νὰ συνοδεύσετε τὴν ὑπασπιστὴν κάτω εἰς τὸ ποτάμι. Ποῖος πηγαίνει; Ἐστράφην ἐκθαμβος πρὸς αὐτόν. Εἴκοσι περίπου νέοι ἔδραμον εἰς τὴν φωνὴν του ἐκ τῶν βράχων, ὅπου ἐξηκολούθουν οἱ τουφεκισμοὶ καὶ αἱ κραυγαί.

Μειδίαμα κρυπτόμενον ὑπὸ τοῦ μύστακος τοῦ γέροντος ἐφαίδυνε τὸ πρόσωπόν του.

— Μόνον πέντε, εἶπε. Τραβήξετε τὸν κόμπου.

Καὶ ἐνῶ οἱ νέοι συνεμορφοῦντο μετ' τὸ πρόσταγμα τοῦ, ὁ ἀρχηγός με ὠδήγει πῶθεν νὰ καταβῶμεν, πῶς νὰ καταλάβωμεν τὸν ποταμὸν, πῶς νὰ κρυφθῶμεν ὑπὸ τὴν προσέχουσαν ὄχθην του, ταῦτα δὲ πάντα ἄνευ τῆς ἐλαχίστης μνείας τῆς προηγηθείσης μεταξὺ μας σκηνῆς. Τὴν εἶχεν ἄρα γε λησμονήσει τόσον ταχέως; Δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐξηγήσω τὸ πρᾶγμα. Πῶς παρήλθε διὰ μιᾶς ἡ δικαία ὀργή του; Πῶς μετέβαλε γνώμην καὶ ὄχι μόνον ἀπεδέχετο τὴν ἄποπιν καὶ κῆθάδη αἰτησίαν μου, ἀλλὰ συναπέστειλε μετ' ἐμοῦ τοὺς πέντε ἐκείνους, ἐκθέτων αὐτοὺς εἰς βέβαιον κίνδυνον, χάρι, τῆς ἰδικῆς μου δίψης. Ὅλα ταῦτα ἤρχοντο εἰς τὸν νοῦν μου, ἀλλὰ συγκεχυμένα. Εὐρισκόμεν εἰς εἶδος παραζάλης, ἐκ τῆς ὁποίας ὅμως ἀνένηψα βαθυμῆδον ὡς ἀφυπνιζόμενος ἐκ τῆς εὐθύνης, τὴν ὁποίαν ἀνελάμβανα, καὶ ἐκ τοῦ ἐνώπιον ἡμῶν κινδύνου. Ὅτε μάλιστα εἶδα τὸν Μίρτον μεταξὺ τῶν κληρωθέντων πέντε, ἡ διπλῆ αὕτη συναίσθησις τῆς εὐθύνης μου καὶ τοῦ κινδύνου ἐπλημύρησε τὴν ψυχὴν μου. Διὰ τῆς φαντασίας ἐπανεῖδα τὸ μεταξὺ τῶν δύο οἰκίσκων διάστημα καὶ τὰς δύο συνεσφιγμένας μορφάς, κρυπτομένας ὀπισθεν τοῦ κορμοῦ ἀναμέσον τοῦ ἐλαιῶνος. Με κατέλαβεν ἀόριστός τις ἐπιθυμία νὰ εἶπω τι, νὰ ἐπιφέρω μεταβολὴν τινα εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ἀποσπάσματος μου, ἀλλ' ὁ ἀρχηγός μᾶς ἐφώνηζεν «ὦρα καλὴ, παιδιά», καὶ ἤρχισαμεν τὴν κατάβασιν.

Ἡ κατάβασις ἤρχισεν ἐκ τῆς πρὸς τὴν θάλασσαν κλιτύος τοῦ βουνοῦ, ὀπότεν ἐστράφημεν βαθμιαίως πρὸς τὸ μέρος τῆς κοιλάδος. Ἐκεῖ καὶ μέχρι τῆς ρίζης τοῦ βουνοῦ, τὰ πυκνὰ δένδρα μᾶς ἐκρυπτον καὶ δὲν ἦτο φόβος νὰ μᾶς ἀνακαλύψῃ ὁ ἐχθρός. Ἀλλ' ἡ κοιλάς ἠπλοῦτο ὑπὸ τοὺς πόδας μας γυμνὰ δένδρων. Ὁ ποταμὸς ἔρρεεν εἰς τὸ μέσον αὐτῆς. Μέχρι τῆς ὄχθης του τὸ διάστημα δὲν ἦτο πολὺ, δὲν ὑπερέβαινε ἴσως τὰ ἑκκτὸν μέτρα, ἀλλ' ὅσον δρομαίως καὶ ἂν τὸ διηρχόμεθα, οἱ ἀπέναντι ἐχθροὶ βεβαίως θὰ εἶχον τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν διὰ νὰ μᾶς σημα-

δεύοσι τρέχοντας. Καθόσον ἐπλησιάζομεν καταβαίνοντες, ἡ γυμνὴ κοιλάς μου ἐφαίνετο πλατυτέρα. Ἐπελόγιζα τὴν ἀπόστασιν μέχρι τῆς ὄχθης, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ διατρέξωμεν ὑπὸ τὰς σφαίρας τοῦ ἐχθροῦ σκοπεύοντος ἐκ τοῦ ὑψώματος ἄνωθεν μας, καὶ ἐφανταζόμεν ὅτι βλέπω τὴν νέαν ἐκείνην, τὴν σύντροφον τοῦ Μίρτου, μετὰ τὴν ποδιὰν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς, θρηνοῦσαν, ἀπελπισμένην. Ὡ! ἐλησμόνησα τότε τὴν δίψαν μου! ἤθελα διὰ παντὸς τρόπου νὰ σώσω τὸν Μίρτον. Ὁ κίνδυνος ἦτο ἴσος δι' ὅλους ἡμᾶς, ἀλλὰ δι' ἐκείνον καὶ μόνον ἐσκεπτόμην. Ἐφοβούμην δι' ἐκείνον. Ἦθελα νὰ τὸν ἐμποδίσω ἀπὸ τοῦ νὰ με ἀκολουθήσῃ. Ἀλλὰ πῶς; Νὰ τὸν διατάξω νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω; Ἐπὶ τίνι προσφάσει; Ἐπροσπάθουν νὰ ἐξεύρω τὸν τρόπον καὶ δὲν εὕρισκον. Εἶχομεν φθάσει ὑπὸ τὴν σκέπη τῶν τελευταίων δένδρων. Ἐκαθίσταμεν ἐκεῖ ν' ἀνακυθῶμεν, ὀλίγον πρὸ τοῦ διασχίσωμεν τὴν κοιλάδα μέχρι τοῦ ποταμοῦ. Ἐθεῖξα ἐκείθεν εἰς τοὺς συντρόφους μου τὸ σημεῖον, ὅπου ἔπρεπε νὰ διευθυνθῶμεν, — ἐκεῖ ὅπου ἡ δεξιὰ ὄχθη ὑψουμένη ἐφαίνετο παρέχουσα ὡς πρῶχωμα δυνάμενον νὰ μᾶς προσφυλάξῃ ἀπὸ τὰς ἐχθρῆκας σφαίρας, ἀφοῦ ἅπαξ πηδῆσωμεν ἐντὸς τῆς κοίτης. Ἀλλ' ὁ Μίρτος; . . . Μοῦ ἦλθε διὰ μιᾶς ἐμπνευσις.

— Μίρτε, καὶ σὺ φίλε μου, εἶπον ἀποτεινόμενος συγχρόνως πρὸς ἄλλον ὁμηλικὸν του, τὸν νεώτερον καὶ τῶν πέντε. Μείνετε σεῖς οἱ δύο ἐδῶ καὶ νὰ ἔλθετε εἰς τὸ ποτάμι ὅταν σᾶς φωνάξω ἀπ' ἐκεῖ.

Οἱ δύο νέοι ἀντήλλαξαν ἐν βλέμμα. Συνεννοήθησαν ἄνευ λέξεων.

— Κύριε ὑπασπιστά, ἀπεκρίθη ὁ Μίρτος, λαβὼν ἐκείνος τὸν λόγον. Δέν με προσηγόρευσε μετ' ὀνομαῖ μου καθὼς πρίν. — Κύριε ὑπασπιστά, ὁ καπετάνιος μᾶς διέταξε νὰ σὲ ἀκολουθήσωμεν καὶ οἱ πέντε. Δέν μᾶς εἶπε νὰ μείνωμεν κρυμμένοι οἱ δύο καὶ νὰ σὲ ἀκολουθήσουν μόνον οἱ τρεῖς.

Με ἀπεστόμωτεν ἡ ἀπάντησις του Ἀλλ' ἐπέμενα ἔτι ἠγέρθη καὶ τὸν ἐπλησίασα ἠγέρθησαν καὶ οἱ πέντε συγχρόνως.

— Μίρτε μου, εἶπα θέσας τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὄμου του ἄκουσέ με, διὰ τὴν ἀγάπην ἐκείνης τοῦ ξεύρεις.

Με ἐλύτταξεν ἀσκαρδαμυκτί, χωρὶς νὰ προσφέρῃ λέξιν. Τί τὸν παρώργισεν; ἡ ἀνακάλυψις ὅτι τοὺς εἶχα ἴδει τὸ πρῶτ', ἢ ἡ ἀνάμειξις μου εἰς πράγματα ὑπερβαίνοντα τὴν δικαιοδοσίαν μου;

Κύριε ὑπασπιστά, ἐπανέλαβε ψυχρῶς ἐκείνη πού ξεύρω δὲν ἀγατᾷ τοὺς δειλοὺς.

Ἐνόησα ὅτι ἦτο περιττὸν νὰ ἐξακολουθήσω.

— Καλὰ, Μίρτε, εἶπον, καὶ τοῦ ἔτεινα φιλικῶς τὴν χεῖρα. Ὁ Θεὸς μαζί σου!

— Ὁ Θεὸς με ὅλους μας, κύρ Γεωργάκη μου.

— Ἐμπρὸς παιδιά, ἀνέκραξα καὶ ἤρχισαμεν νὰ τρέχωμεν.

Μοῦ ἐφάνησαν αἰῶνες τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα λεπτά, μέχρι οὐ φθάσω εἰς τὴν ὄχθην! Ἡ ἐμφάνισίς μας ἐξέπληξε τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς δὲν ἠκούσθησαν τουφεκισμοὶ ἐκ τοῦ ὑψώματός των.

Ἄλλ' ἦσαν στιγμαὶ μόνον διακοπῆς καὶ ἐπηκολούθησε κρότος πυκνὸς πυροβολισμῶν καὶ ἐκ τῶν δύο πλευρῶν τῆς φάλαγγος. Δὲν ὕψωσα τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ ἴδω τὸν καπνὸν τῶν ἐχθρικών τουφεκίων. Τοὺς εἶχα προσηλωμένους εἰς τὸ σημεῖον τῆς ὄχθης, ὅπου ἔπρεπε νὰ φθάσωμεν. Ἐτρεχον, ἔτρεχον, αἱ δὲ σφαῖραι ἐσύριζον γύρω μου, καὶ ἔτρεχον, καὶ ἤκουον ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ ὀπισθὲν μου τὸν ποδοβολητὸν τῶν συντρόφων μου, καὶ αἴφνης ἤκουσα κραυγὴν φοβερὰν καὶ συγχρόνως τὸν ὑπόκωφον κρότον σώματος πίπτοντος κατὰ γῆς... Ὁ Μίρτος, εἶπα κατὰ νοῦν! Ἄλλὰ δὲν ἐστράφη ὀπίσω, δὲν διέκοψα τὸν δρόμον μου, Ἐτρεχα, καὶ οἱ πυροβολισμοὶ ἐξηκολούθουν πυκνοί, καὶ ἐσύριζον αἱ σφαῖραι, καὶ ἔβλεπα ἐμπρὸς μου τὴν ὄχθην πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπλησίαζα, καὶ ἤκουσα δευτέραν κραυγὴν ὀπισθὲν μου... Ἡμῖν ἤδη παρὰ τὴν ὄχθην. Ἐν βῆμα ἀκόμη καὶ ἐπήδων ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ, ὅτε ἠσθάνθη διὰ μιᾶς κτύπημα καὶ πόνον φρικτὸν εἰς τὴν ἀριστερὰν μου κνήμην, πόνον ὅμοιον τοῦ ὁποίου δὲν εἶχον αἰσθανθῆ ποτέ, καὶ ἀντὶ νὰ πηδῶ ἐντὸς τῆς κοίτης, ἐνόησα ὅτι κρημνίζομαι ἐντὸς αὐτῆς. . . Κατόπιν δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τίποτε, μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἐξῆπνησα.

Ἡ πανσέληνος ἔλαμπεν ἄνωθέν μου· ἤμην ἐξηπλωμένος κατὰ γῆς. Ἐπόνουν πόνον δριμῦν καὶ

φλογερὸν εἰς τὴν κνήμην. Δύο ἄνδρες ἐξήταζον τὴν πληγὴν μου. Ὁρθιοὶ ἄνωθέν μου ὁ καπνὸς τάνιος μὲ ἐκύτταζε σιωπηλὸς, καὶ γύρω συνέσφιγγοντο εἰς κύκλον οἱ στρατιῶταί του.

— Ὁ Μίρτος, ἠρώτησα.

— Τοὺς ἐδιώξαμεν, εἶπεν ὁ ἀρχηγός, χωρὶς ν' ἀποκριθῆ εἰς τὴν ἐρώτησίν μου. Τώρα, ἐξηκολούθησε, κύτταξε νὰ γείνης καλά, διὰ νὰ μὴν ἔχω λόγια μὲ τὸν θεῖόν σου.

Ἀκολούθως ἔμαθα ὅτι δὲν μὰς ἐξαπέστειλεν εἰς τὴν κοιλάδα χάριν τῆς δίψης μου, ἀλλὰ πρὸς ἀντιπερισπασμὸν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὅπως ἀποσπάσωμεν τὴν προσοχὴν του ἀπὸ τὸ σῶμα, τὸ ἐρχόμενον νὰ τοὺς προσβάλῃ ἐκ τῶν νότων. Τὸ ταινιοφόρον πτηνὸν ἦτο τὸ συμφωνηθὲν σημεῖον τῆς προσεγγίσεως τοῦ σώματος ἐκεῖνου. Δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσω ἐὰν εἶχεν ἐκ τῶν προτέρων τὸ σχέδιον τοῦ τοιούτου ἀντιπερισπασμοῦ, ἢ ἐὰν ἐκ τῆς δίψης μου συνέλαβε τὴν ἰδέαν. . . Ὁ ἀντιπερισπασμὸς ὠφέλησεν. Ἡ ἐκ τῶν νότων προσβολὴ ἐπέτυχε πληρέστατα, ἀλλ' ἡ ἄγνωστος ἐκείνη νέα δὲν ἐπέπρωτο νὰ ἐπανίδῃ ζῶντα τὸν Μίρτον! Ὁ ἄλλος πεσὼν στρατιώτης ἐπληγώθη ελαφρῶς. Τὴν δὲ ἰδικὴν μου κνήμην μοῦ τὴν ἀπέκοψε τὴν αὐτὴν ἐκείνην νύκτα ὁ ἐκτελὼν χρέη χειρουργοῦ ἀληθῆς ὑπασπιστῆς τοῦ ἀρχηγοῦ.

Ἴδου διατὶ ἔμεινα, ἐξ ἀνάγκης, δικηγόρος. Τὸ πολεμικόν μου στάδιον διήρκεσε μίαν ἡμέραν καὶ μόνην. Τὴν τρυπημένην ὅμως φαλαγγιτικὴν στολὴν μου τὴν ἐκράτησα καὶ τὴν διατηρῶ ἀκόμη.

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

Ἡ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΣΑΔΟΒΑΣ

Κεφάλαιον ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ ἔργου τοῦ Ἑρρίκου Σύδελ «Ἡ γένεσις τῆς Γερμανικῆς Λύτοκρατορίας» μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ

ΒΕΡΝΑΡΔΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΤΗΣ ΣΑΞΩΝΙΑΣ ΜΑΪΝΙΓΓΕΝ

[Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε σελ. 100]

Ἡ ἔκθεσις ἀπεφασίσθη ἤδη εἰς πάντα τὰ μέρη, οἱ δὲ Πρωσσοὶ εἶχον κερδίσει τὴν μεγαλύτεραν μάχην τοῦ αἰῶνος. Εὐθὺς ἀφοῦ ἡ Βασ. Φρουρὰ ἐκυρίευσε τὰ ὑψώματα τοῦ Λίπα καὶ Λαγγενχόφ, ὁ Βασιλεὺς Γουλιέλμος διέταξε τὴν γενικὴν προχώρησιν καὶ τῆς πρώτης στρατιάς, πρὸ πάντων δὲ τὴν καταδιώξιν τοῦ ὑποχωροῦντος ἀντιπάλου ὑπὸ τοῦ ἔως τότε ἐν ἀπραξίᾳ διατελοῦντος ἱππικοῦ. Ἄλλὰ κατὰ τῆς ἐπελάσεως τούτου ἐρρίφθησαν μεταξὺ τοῦ Λαγγενχόφ καὶ Στρέσετιτς αἱ μεραρχαὶ τῆς ἐφεδρείας τοῦ βαρέος αὐστριακοῦ ἱππικοῦ: συνεκροτήθη ἐκεῖ ἱππομαχία τόσον γιγαντιαίων διαστάσεων, ἥς ὅμοιαν δὲν γνωρίζει σχεδὸν ἡ νεωτέρα ἱστορία τοῦ πολέμου. Παρουσιάζεται ἐνταῦθα ἐν ἐκ τῶν ὀλίγων σημείων, ἐν οἷς αἱ περιγραφαὶ ἀμφοτέρων

τῶν μερῶν εὐρίσκονται εἰς ἀπότομον διαφωνίαν. Καὶ ἀναγνωρίζει μὲν ἕκαστος τῶν δύο ἀντιπάλων τὴν γενναϊότητα τοῦ ἐτέρου, διΰσχυρίζεται ὅμως, ὅτι εἰς τὰς ἰδιαιτέρας συμπλοκάς τὴν ὑπεροχὴν εἶχον οἱ ἴδιοι αὐτοῦ ἱππεῖς. Ἀκριβῆ κρίσιν περὶ τούτου δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν τόσον ὀλιγώτερον, ὅσον ἡ ἱππομαχία δὲν ἀπέτελει προμελετημένην καὶ τακτοποιημένην στρατιωτικὴν πράξιν, ἀλλ' ἔπειδὴ ἕκαστον σύνταγμα καὶ πολλάκις μάλιστα χωρισταὶ ἴλαι ἐπήλανον, ὅπου καὶ ἂν ἔβλεπον ἀντίπαλόν τινα, οἱ δὲ μαχόμενοι ἀνεμινύοντο καὶ νέα πάντοτε στίφη ἐμεγάλυνον τὴν τῆδε κακείσε στροβιλιζομένην τύρβην. Ἀληθὲς εἶνε, ὅτι ἐπὶ τέλους μετὰ μεγάλης ἀπωλείας τὸ αὐστριακὸν ἱππικὸν ὤρμησε πρὸς τὰ ὀπίσω, ἐπρόσθασε τὸ ἔως τότε ὑπ'